

Sygn. akt I ACa 631/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Suter.
Sędziowie	:	SSA Jadwiga Chojnowska SSA Elżbieta Bieńkowska (spr.)
Protokolant	:	Urszula Westfal

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2017 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. w W.

przeciwko J. R.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 7 maja 2015 r. sygn. akt I C 226/15

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie I w części oddalającej powództwo co do kwoty 13.349,57 (trzyście tysięcy trzysta czterdzieści dziewięć 57/100) zł oraz co do odsetek w ten sposób, że zasądza od pozwanego J. R. na rzecz powoda (...) S.A. w W. kwotę 10.795,34 (dziesięć tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt pięć 34/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 26 lutego 2015 r. oraz odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 65.000 (sześćdziesiąt pięć tysięcy) zł od dnia 26 lutego 2015 r. i oddala powództwo w pozostałym zakresie;**

b) **w punkcie II w ten sposób, że zasądza od pozwanego J. R. na rzecz powoda (...) S.A. w W. kwotę 7.535 (siedem tysięcy pięćset trzydzieści pięć) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania;**

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanego J. R. na rzecz powoda (...) S.A. w W. kwotę 6.618 (sześć tysięcy sześćset osiemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

(...)

UZASADNIENIE

(...) S. A. w W. wniósł o zasądzenie od J. R. kwoty 78.349,57 zł (składającej się z kwoty głównej – 67.157,30 zł oraz skapitalizowanych odsetek w wysokości 11.192,27 zł od kwoty należności głównej za okres od 18 października 2013 r. do 19 lutego 2015 r.) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 20 lutego 2014 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 9 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach w całości uwzględnił powyższe roszczenie (I Nc 10/15).

Pozwany wniósł sprzeciw od tego nakazu domagając się oddalenia powództwa i zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 7 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach oddalił powództwo (pkt. I) i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ten ustalił, że prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Suwałkach z dnia 20 kwietnia 1999 r. (sygn. II K 976/98) pozwany został uznany winnym tego, że w dniu (...)około godz. 2.30 na drodze nr (...) w J. nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że kierując samochodem marki P. o nr rej. (...) nie zachował należytej ostrożności podczas omijania pieszego A. T., przez co potrącił go, a następnie uderzył pojazdem w przydrożne drzewo, w wyniku czego A. T. poniósł śmierć na miejscu a pasażerowie pojazdu: B. W. i S. W. doznali obrażeń ciała naruszających prawidłowe funkcjonowanie organizmu poniżej 7 dni, po czym zbiegł z miejsca wypadku, tj. popełnienia przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 k.k., za co skazany został na karę 2 lat pozbawienia wolności w zawieszeniu na 5 lat oraz wymierzono środki karne w postaci grzywny i zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2013 r. w sprawie o sygn. I C 222/12 Sąd Rejonowy w Suwałkach zasądził na rzecz R. T. kwotę 35.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 lutego 2012 r. do dnia zapłaty i na rzecz S. T. kwotę 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 lutego 2013 r. do dnia zapłaty. W uzasadnieniu wskazał, że kwoty te stanowią zadośćuczynienie należne rodzicom ofiary wypadku drogowego. Kwoty te wypłacono, a w dniu 4 października 2013 r. powodowy Zakład wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 67.157,30 zł tytułem zwrotu wypłaconego odszkodowania.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny sprawy Sąd nie uwzględnił powództwa. Zaznaczył, że w niniejszym postępowaniu był związany ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego w zakresie w jakim wyrok ten przypisywał pozwanemu winę nieumyślną w spowodowaniu wypadku drogowego ze skutkiem śmiertelnym (art. 11 k.p.c.). Natomiast odnośnie roszczenia regresowego powoda wskazał, że zastosowanie miały przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów, a dokładniej § 33 tego rozporządzenia. Ostatecznie Sąd doszedł zatem do przekonania, że w stanie faktycznym i prawnym niniejszej sprawy nie jest możliwe wystąpienie przez ubezpieczyciela z roszczeniem regresowym do sprawcy wypadku drogowego, bowiem takie roszczenie – w świetle przepisów rozporządzenia – nie przysługuje.

O kosztach zastępstwa procesowego orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Apelację od tego wyroku wniósł powód zarzucając:

- 1) naruszenie art. 159 § 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (zwanej dalej: u.o.u.f.g.), poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy przepis ten winien być zastosowany;
- 2) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak w uzasadnieniu wyroku wyjaśnienia przyczyn zastosowania przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów, zamiast przepisów u.o.u.f.g.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, według norm przepisanych za drugą instancję; ewentualnie – uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 11 grudnia 2015 r. (sygn. akt I ACa 690/15) zmienił zaskarżony wyrok w pkt. I i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 78.349,57 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2014 r. do dnia zapłaty oraz w pkt. II zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 7.535 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt. I), a także zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.618 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą (pkt. II).

Sąd Apelacyjny podzielił zarzut strony powodowej co do naruszenia art. 159 § 1 u.o.u.f.g. (zawierającego normę intertemporalną co do stosowania przepisów ustawy) poprzez jego niezastosowanie. Zaznaczył, że wypadek, którego sprawcą był pozwany miał miejsce w dniu (...), natomiast powodowi, jako ubezpieczycielowi OC sprawcy szkody, uprawnieni zgłosili swoje roszczenia dopiero w 2008 r. i ten dzień – w ocenie Sądu Apelacyjnego – należało uznać za wszczęcie postępowania dotyczącego roszczeń odszkodowawczych w rozumieniu omawianego przepisu. Postępowanie likwidacyjne w związku z wypadkiem z dnia (...) wszczęte zostało już pod rządami ustawy z dnia 22 maja 2003 r. u.o.u.f.g. i przepisy te winny znaleźć zastosowanie w niniejszej sprawie. Podstawę roszczenia regresowego powoda stanowił zatem art. 43 pkt 4 u.o.u.f.g., a nie § 33 poprzednio obowiązującego rozporządzenia z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia (...), jak błędnie przyjął to Sąd I instancji.

Mając to na względzie orzekł jak w sentencji wyroku na mocy art. 386 § 1 k.p.c., a koszty procesu rozliczył na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i § 6 pkt. 6 w zw. § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

W wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanego od powyższego wyroku, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 24 lutego 2017 r. uchylił zaskarżony wyrok w pkt. I – w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego co do kwoty 13.349,57 zł, co do odsetek od kwoty 78.349,57 zł oraz co do rozstrzygnięcia o kosztach procesu i w pkt. II i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego. W pozostałym zakresie oddalił skargę kasacyjną.

Zaznaczył, że obowiązujące w dacie zdarzenia (wypadku komunikacyjnego z dnia (...)) przepisy § 33 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków (...), określającego przesłanki powstania po stronie ubezpieczyciela roszczenia w stosunku do kierującego pojazdem, nie przewidywały roszczenia ubezpieczyciela w wypadku, gdy kierujący pojazdem zbiegł z miejsca przestępstwa, przesłanka ta została bowiem wprowadzona w § 33 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów oraz w art. 43 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. (u.o.u.f.g.). Zaznaczył, że przysługujące z mocy tych przepisów ubezpieczycielowi roszczenie zwrotne należy odróżnić od regresu ubezpieczeniowego uregulowanego w art. 828 k.c. Na podstawie tego przepisu na ubezpieczyciela przechodzi bowiem wierzytelność powstała w

chwili wyrządzenia szkody przysługująca osobie objętej ochroną ubezpieczeniową w stosunku do osoby trzeciej, zaś regres spełnia przede wszystkim funkcję kompensacyjną, umożliwiającą ubezpieczycielowi odzyskanie wypłaconego odszkodowania od sprawcy szkody. Przewidziane w § 33 rozporządzenia z dnia 9 grudnia 1992 r., a obecnie w art. 43 u.o.u.f.g. roszczenie z regresu nietypowego nie wynika z umowy ubezpieczenia, lecz jest roszczeniem autonomicznym, przyznanym ubezpieczycielowi na podstawie szczególnego przepisu prawa.

Jak dalej zaznaczył – koniecznym warunkiem powstania roszczenia jest wypłata odszkodowania, powodująca wygaśnięcie wierzytelności poszkodowanego i powstanie – w jedynie ściśle określonych przez ustawodawcę okolicznościach – roszczenia zwrotnego, które nie mogłyby powstać, gdyby nie szczególny przepis, taki jak art. 43 u.o.u.f.g. Skoro roszczenie zwrotne powstaje z chwilą wypłaty odszkodowania, zasadność roszczenia ubezpieczyciela – zdaniem Sądu Najwyższego – powinna podlegać ocenie na podstawie przepisów obowiązujących w tej dacie. Tym samym Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska Sądu Apelacyjnego, że decydujące znaczenie ma data wszczęcia postępowania. Stanowisko to wynika z błędnego zastosowania art. 159 u.o.u.f.g., który to przepis dotyczy roszczeń odszkodowawczych, nie zaś roszczeń zwrotnych przysługujących ubezpieczającemu z mocy przepisów szczególnych.

Zdaniem Sądu Najwyższego dla oceny zasadności roszczeń powoda decydujące znaczenie miało ustalenie, w jakiej dacie doszło do wypłaty świadczeń, których zasądzenia od kierującego pojazdem się domagał, przy czym ocena ta powinna być dokonana na podstawie przepisów obowiązujących w dacie każdorazowej wypłaty świadczenia. Data wypłaty świadczeń odszkodowawczych winna też mieć istotne znaczenie przy ocenie zasadności zarzutu pozwanego co do przedawnienia roszczenia. Za zasadne bowiem Sąd Najwyższy uznał zarzuty skargi kasacyjnej w zakresie, w jakim skarżący wskazywał na pominięcie przez Sąd II instancji podnoszonego przez niego zarzutu przedawnienia roszczenia. Sąd Najwyższy przywołał treść orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2005 r. (III CZP 83/05) w którym stwierdzono, że roszczenie zwrotne ulega przedawnieniu w terminie wskazanym w art. 118 k.c. i nast., jednoznacznie wyłączając możliwość zastosowania w tym zakresie zarówno art. 442 k.c., jak i art. 819 § 1 k.c., z uwagi na szczególny charakter roszczenia stanowiącego regres nietypowy, przysługującego ex lege i nie należącego do roszczeń umownych. Skoro roszczenie zwrotne ubezpieczyciela – jak zaznaczył Sąd Najwyższy – powstaje z chwilą wypłaty odszkodowania poszkodowanym, to ta data jest decydująca dla oceny w jakim terminie roszczenie to – nie będące roszczeniem terminowym – stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął w najwcześniejszym możliwym terminie czynności zmierzające do postawienia roszczenia w stan wymagalności. Zgodnie bowiem z art. 120 § 1 zd. 2 k.c. od dnia, w którym roszczenie bezterminowe stałoby się najwcześniejszym wymagalne, biegnie termin przedawnienia wskazany w art. 118 k.c. i nast.

Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu sprawy, zważył, co następuje:

Apelacja w przeważającej części jest zasadna.

Wstępnie wskazać trzeba, że powód w ramach roszczenia regresowego z art. 43 u.o.u.f.g. dochodził od pozwanego zapłaty łącznie kwoty 78.349,57 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 20 lutego 2014 r. do dnia zapłaty. Na powyższą sumę składały się następujące kwoty: 65.000 zł – tytułem wypłaconych pokrzywdzonym zadośćuczynień; 2.157,30 zł – tytułem dopłaty potrąconych kosztów wypłaconych przez ZUS; 11.192,27 zł – tytułem skapitalizowanych odsetek od należności głównej, tj. od kwoty 67.157,30 zł (65.000 zł + 2.157,30 zł) za okres od 18 października 2013 r. do 19 lutego 2015 r.

W wyniku przeprowadzonego w dwóch instancjach postępowania i postępowania kasacyjnego, roszczenie powoda zostało ostatecznie uwzględnione do kwoty 65.000 zł, a w pozostałym zakresie, tj. co do kwoty 13.349,57 zł podlegało ponownemu zbadaniu. Na kwotę tę składały się skapitalizowane odsetki oraz błędnie dopłacona kwota 2.157,30 zł.

Sąd Apelacyjny na skutek ponownego rozpoznania sprawy, mając na uwadze stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu wyroku, uznał bezzasadność roszczenia co do kwoty 2.157,30 zł. Zauważyć bowiem trzeba, że została ona wypłacona w dniu 9 maja 2008 r. (k. 29), a pozew w niniejszej sprawie wpłynął w dniu 26 lutego 2015 r. Podkreślić przy tym trzeba, że pozwany podniósł zarzut przedawnienia a Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku wskazał, że datą miarodajną dla oceny zasadności roszczeń powoda jest data wypłaty świadczeń, których zasądzenia od kierującego

pojazdem się domaga. Dodał też, że w przypadku przedawnienia roszczeń zwrotnych ubezpieczyciela zastosowanie znajdują reguły ogólne, tj. art. 118 k.c. i nast. Zgodnie z treścią tego przepisu – jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – trzy lata. Skoro zatem powoda – będącego podmiotem wykonującym działalność gospodarczą – dotyczy termin 3-letni, to jego żądanie w zakresie zapłaty kwoty 2.157,30 zł przedawniło się w dniu 9 maja 2011 r. Nie może zatem skutecznie domagać się jej zwrotu. Logiczną tego konsekwencją jest też niemożność domagania się skapitalizowanych odsetek od tej kwoty.

Kapitalizacja odsetek mogła zatem dotyczyć jedynie kwoty 65.000 zł, co uwzględniając podany przez powoda okres od 18 października 2013 r. do 19 lutego 2015 r. dało łączną kwotę 10.795,34 zł – zasądzoną niniejszym wyrokiem (pkt. I a). Od tak przyznanej sumy należały się odsetki ustawowe za opóźnienie (art. 481 k.c.), licząc od dnia wniesienia pozwu, tj. 26 lutego 2015 r. do dnia zapłaty. Takie same odsetki i za taki sam okres zostały też przyznane od kwoty należności głównej, tj. 65.000 zł.

Reasumując, żądanie pozwu okazało się słuszne co do łącznej kwoty 75.795,34 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 26 lutego 2015 r. do dnia zapłaty. Oznacza to, że powód przegrał proces jedynie w zakresie kwoty 2.554,23 zł, stanowiącej 3% ogólnej sumy roszczeń.

Taki wynik postępowania uzasadniał zaś rozliczenie kosztów postępowania pierwszo-instancyjnego (pkt. I b) na mocy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. wyrażającego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Podstawę zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego stanowił § 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.). Na ogólną kwotę zasądzoną wyrokiem złożyły się w/w koszty zastępstwa procesowego (3.617 zł) i opłata od pozwu (3.918 zł).

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt. I i II sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnął na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. przyjmując, że przegrana powoda jest na tyle nieznaczna, że uprawnia skorzystanie z powyższego przepisu. Koszty zastępstwa procesowego rozliczono na mocy § 6 pkt. 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2 powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. Na ogólną kwotę zasądzoną wyrokiem złożyły się w/w koszty zastępstwa procesowego (2.700 zł) i opłata od apelacji (3.918 zł).

(...)